

8. Як отримати спадщину в Україні без повернення з-за кордону: пояснення юриста. URL: <https://www.rbc.ua/rus/travel/k-otrimati-spadshchinu-ukrayini-povernennya-1685360135.html> (дата звернення: 08.05.2024)

9. Як українцям за кордоном набути спадщину та зареєструвати новонародженого. URL: <https://suspilne.media/642270-v-ofisi-obmudsmena-rozpovili-ak-ukraincam-aki-znahodatsa-za-kordonom-nabuti-spadsinu-ta-zareestruvati-novonarodzenogo/> (дата звернення: 08.05.2024)

Вітюнова А.

*студенка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доцент
кафедри міжнародного права та
міграційної політики ЗУНУ*

Саванець Л. М.

ПРОБЛЕМА ОБХОДУ ЗАКОНУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

У сучасному світі виникає безліч ситуацій приватно-правового характеру, які підпадають під регулювання міжнародного приватного права. У відносинах, ускладнених іноземним елементом, виникає специфічна ситуація, яка має об'єктивні причини:

1. Відмінне правове регулювання одних і тих же відносин у різних країнах.

2. Широке застосування принципу "автономії волі сторін" (*lex voluntatis*), який в багатьох випадках дозволяє сторонам обирати закон конкретної країни для регулювання їхніх прав і обов'язків. Це може створити ілюзію того, що можна легко уникнути відповідного закону, штучно створивши умови для застосування закону іншої країни. Отже, наукове дослідження проблем обходу закону у міжнародному приватному праві є дуже важливим [2, с. 45].

Обхід закону вводить новий цікавий підхід до розрізнення між законними і незаконними діями, згідно з яким існує особлива категорія - дії в "обхід закону". Це означає дії, які не прямо порушують букву закону, але цілеспрямовані на досягнення результату, який не відповідає меті, на яку спрямований закон [7].

Згідно з п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про міжнародне приватне право», обхід закону – це застосування до право- відносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством [9].

Відповідно до статті 10 Закону України "Про міжнародне приватне право", дії учасників приватноправових відносин, спрямовані на те, щоб підпорядкувати ці відносини закону іншої країни, обходячи положення цього Закону, вважаються нікчемними [9]. На перший погляд, наслідки такого обходу закону можуть здатися очевидними і логічними. Проте на практиці ця проблема виявляється складнішою [2, с. 46]. Нікчемні правочини в доктрині називають «мертвонародженими» або «абсолютно недійсними» [4]. Тобто такі

правочини, по суті, не здатні породжувати жодні наслідки. «У цьому разі застосовується право, яке підлягає застосуванню відповідно до норм цього Закону» (ст. 10 Закону України "Про міжнародне приватне право"). В міжнародному приватному праві розрізняють такі дві категорії, як обхід власного закону (*fraus legi domesticae*) та обхід іноземного закону (*fraus legi externae*), українська стаття, за її формулюванням, повністю відноситься до першого випадку. Її зміст чітко відтворює концепцію обходу закону як колізійної проблеми, а не проблеми матеріального права [5].

Слід зазначити, що обхід закону має певні особливості: по-перше, обхід закону не може бути простою бездіяльністю, для того щоб обійти закон, потрібно як мінімум докласти певні зусилля; по-друге, дії, які здійснюються в обхід закону, завжди мають *свідомий характер*: особа розуміє і усвідомлює наслідки своїх дій і прагне отримати переваги, які передбачає обхід закону; такі дії завжди відбуваються *навмисне* [10, с. 145].

Заборона на обхід закону є універсальною нормою і може бути виявлена в будь-яких сферах цивільного правового регулювання. Класичним прикладом обходу закону є справа княгині де Бофремон з Франції у 1878 році. Княгиня де Бофремон втекла від свого чоловіка з князем Бібеску. У той час у Франції закони не дозволяли розлучення. Таким чином, княгиня разом з Бібеску переїхала до герцогства Саксен-Альтенбургського, де місцеві закони розлучення дозволяли, тож вона його отримала, вийшла за Бібеску, а потім повернулася до Франції. Князь де Бофремон подав позов, щоб визнати шлюб княгині з Бібеску недійсним, і французький суд задовольнив його, посилаючись на "принцип французького права про непорушність шлюбу" [10, с. 146].

В. В. Балдинюк вважає, що виникнення явища обходу закону пов'язане з принципом автономії волі, без якого б міжнародне спілкування у сфері правового регулювання приватноправових відносин з іноземним елементом загалом було б неможливим. Згідно з її думкою, суть обходу закону полягає в тому, що у випадку сумнівів щодо добросовісності дій учасників приватноправових відносин, які становлять предмет міжнародного приватного права, стосовно вибору права, що підлягає застосуванню до правовідносин, суд за наявності відповідних доказів має право визнати такий вибір недійсним і визначити право відповідно до колізійної норми, яка має бути застосована [1].

Також суди можуть вдаватися до обходу національного закону при ухваленні рішення. У 2010 році Європейський суд з прав людини розглядав справу, в якій гомосексуалісти оскаржували відмову в наданні права на оренду житла. Суть справи полягала в наступному: після смерті свого одностатевого партнера Козак (заявник) подав позов проти муніципалітету Польщі з вимогою визнання переходу права на оренду квартири, орендарем якої був його партнер. Суди Польщі відхилили його вимогу, стверджуючи, що заявник виїхав з квартири і перестав сплачувати орендну плату до смерті свого партнера, і що фактичні шлюбні відносини, які були умовою для перекладу права на оренду муніципальної квартири, можуть існувати лише між особами протилежної статі [10]. Проте Європейський суд з прав людини вказав, що держава має враховувати зміни, що відбуваються в суспільстві щодо ведення сімейного життя. Під час прийняття рішення Європейський суд виявив риси дискримінації у діях національних судів, визнав порушення прав заявника, нехтуючи внутрішнім законодавством Польщі.

Європейський суд з прав людини не використовує термін "обхід закону", хіба що як доказ у судовому розгляді. Наприклад, у справі "Вагнер і J. M. W.L проти Люксембургу" Європейський суд визнав відсутність спроби "обходу закону" з боку незаміжньої підданої Люксембургу, яка усиновила дитину в Перу (за законами цієї країни, забороняється усиновлення особами, які не перебувають у шлюбі), і потім намагалася визнати усиновлення, в чому їй було відмовлено через посилання на «обхід закону». Суд визнав порушення статей 14 ("Заборона дискримінації") і 8 ("Право на повагу до приватного і сімейного життя") ЄКПЛ з боку Люксембургу [8].

Положення про обхід закону, безперечно, обмежує автономію волі сторін, але його мета полягає не в обмеженні прав або примусовому втручанні у приватні відносини сторін, а в тому, щоб попередити недобросовісний вибір права. Загальноприйнятим є твердження, що "інститут обходу закону не може застосовуватися в тих інститутах міжнародного приватного права, де автономія волі є основною колізійною прив'язкою, наприклад, у договірних" [3, с. 136]. Отож, формально обхід закону не може бути визнаний правопорушенням, оскільки він відбувається без прямого порушення конкретного нормативного припису, а лише спотворює його зміст. Крім того, відсутня санкція; типовим правовим наслідком обходу закону є застосування до праввідносин імперативної норми, дію якої суб'єкти намагалися обійти [6, с. 41].

Важливо зазначити, що факт обходу закону може бути визначений лише судом, який має право відмовити у захисті права, набутого в результаті обходу закону, і застосувати до праввідносин потрібну імперативну норму. Необхідно розуміти, що інститут заборони обходу закону призначений для сприяння вибору застосовного права, яке об'єктивно відповідає зв'язку праввідносин і відображає специфіку регулювання відносин з іноземним елементом [6, с. 41]. Але, все ж таки, для підтримки правопорядку та попередження зловживання правом потрібні більш жорсткі норми.

Таким чином, обхід закону в міжнародному приватному праві означає свідоме створення учасниками праввідносин підстав для застосування закону тієї держави, яка "лояльніше" регулює їхні відносини. Виникнення явища обходу закону пов'язане з принципом автономії волі, без якого б регулювання приватноправових відносин з іноземним елементом було б неможливим, тому слід внести певні корективи до нормативно-правових актів, які б обмежили можливість зловживати *lex voluntatis*.

Список використаних джерел

1. Балдинюк В. В. Питання обходу закону в кодифікаційних актах з міжнародного приватного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 5. С. 28–30.
2. Барабаш А. Г., Никипорець І. О. Ознаки та наслідки обходу закону в міжнародному приватному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 5. С. 45–48.
3. Гончаренко О.І. Міжнародне приватне право. Київ: Юридична книга, 2007. 438 с.
4. Євтушенко Є. В., Леонов Б. Д. Недійсність правочину у цивільному судочинстві. *Інформація і право*. 2017. С. № 4. С. 116–121.

5. Карпенко Ю. О. Обхід закону в міжнародному приватному праві. С. 376–378. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/84d8f6da-21e9-4f2b-b597-83ff7aeb1d91/content>

6. Криворучко О. Ю. Щодо обходу закону у міжнародному приватному праві. *Чорноморські наукові студії* : матеріали VII всеукр. мультидисциплінар. конф. 2021. С. 39–41.

7. Павлов Т. О. Обхід закону у міжнародному приватному праві. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 214–217.

8. Постанова Європейського суду з прав людини від 28.06.2007 р. у справі Справа «Вагнер та Дж. М. проти Люксембурга». (“WAGNER and J.M.W.L. v. Luxemburg”). URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source>

9. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV : станом на 23 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 08.05.2024).

10. Соколенко О. П. Обхід закону в міжнародному приватному праві. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : Матеріали II Міжнар. науково-практ. конф. 2018. С. 145–147.

Моспанко А.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського
національного університету.
Науковий керівник: доцент, к.ю.н., доцент
кафедри міжнародного права та
міграційної політики ЗУНУ
Саванець Л. М.

ТРУДОВІ ПРАВА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН ЗА КОРДОНОМ

З посиленням глобалізації та мобільності робочої сили українські громадяни все частіше здійснюють працевлаштування за кордоном. Безумовно, причиною масової міграції українців за кордон, стала російсько-українська війна.

При цьому важливо забезпечити їхні трудові права та соціальне забезпечення відповідно до міжнародних стандартів та законодавства країн працевлаштування.

Першочерговим завданням є забезпечення дотримання трудових прав українських громадян у країні працевлаштування. Це охоплює права на безпеку та гігієну праці, відпустки, оплату праці та інші аспекти, що визначаються місцевим законодавством та міжнародними угодами.

Законодавством України передбачено, що громадяни України мають право займатися трудовою діяльністю за кордоном, якщо така діяльність не заборонена законодавством України та держави перебування. Права громадян України, які працюють за кордоном, захищаються законодавством України та держави перебування, якщо інше не передбачено міжнародними